

TRNOVO (nekdanja bolgarska prestolnica).

OB ZATONU POLUMESECA.

Zgodovinski spomini. — Spisal dr. Josip Gruden.

Angel miru se je spustil na okrvavljene balkanske dobrane, razprostrl je roke nad borečimi se četami, ustavil gromenje topov in obrisal krvave srače trudnih boriteljev, ki so v trumah obležali na bojnem polju. Polumesec klone v zaton. ... Zmagoslavni prapori balkanskih zaveznikov stoje na tesni zemeljski ožini, ki loči Črno morje od Marmarskega zaliva in kjer se na koncu kopne zemlje v bajnolepi legi razprostira glavno mesto Turčije, starodavni Carigrad. Prav tam, med Selimbrijo in Derkosom, so l. 1512. bizantinski cesarji v strahu pred navali Slovanov postavili »Dolgo zidovje«, da si zavarujejo svoje stolno mesto. Toda silnih napadov Jugoslovanov, ki so takrat drli preko Donave v Tracijo in Macedonijo, te utrdbe niso mogle vzdržati. Tje do carigrajskih mestnih vrat so se raztezali njihovi vojni pohodi. Že je prestrašeni cesar Justinijan ukazal spraviti iz mesta vse dragocenosti, da ne padejo barbarom v roke, že je oborožil vse ljudstvo k obupnemu zadnjemu odporu, ker je mislil, da grozi bizantinski državi na Balkanu popoln pogin. — In tam, kjer so pred 1350 leti stali slovanski rodovi in s pestjo bili po utrjenih carigrajskih vratih, tam stoje danes njihovi pozni potomci, pripravljeni, da preko zadnjega utrjenega pasu prodro v turško stolno mesto.

Turško gospodstvo v Evropi se nagiblje h koncu. Morda je le še vprašanje nekaterih desetletij ali celo le nekaterih let, da izgine polumesec tudi s tiste ozke zemeljske ožine, kjer je sedaj našel svoje zadnje zavetje. Ž njim bode izginila zadnja sled petstoletne turške vlade, ki ostane v povestnici Jugoslovanov zapisana s krvavimi črkami. Kaj čuda, ako ob teh svetovnih dogodkih živo zazveni tudi struna v duši slovenskega ljudstva in če se ob zadnjem velikem boju Jugoslovanov z Osmani spominja svojih lastnih stoletnih bojev, ki jih je moralo izvojevati s kletim sovražnikom krščanskega imena. Kakor sedaj ob Vardarju in Marici, tako so se pred 450 leti in pozneje bili krvavi boji ob Savi in Dravi, kjer so Slovenci vzajemno s Hrvati branili krščansko kulturo zapadne Evrope pred turškim nasilstvom. Ti časi so bili junaška doba našega naroda. Tedaj se je razvilo njegovo viteško mišljenje, dvignila njegova samozavest in vzlic bridkim izkušnjam ga je prešinjala neukročena odporna sila. Zato je ta doba podala narodnim pesmim in pripovedkam največ snovi in se najbolj vtisnila ljudskemu spominu.

Bilo je v temni noči l. 1353. Ob Dardanelah, kjer se sedaj vrste utrjeni turški forti in grozeče